

O CARTE PENTRU RESURECȚIA EXISTENȚEI♦

Prima carte „de ficțiune” a lui Constantin Virgil Negoită tipărită în românește ar trebui să aibă pentru mediul literar românesc mai mult decât impactul unei surprize, cu consecințe poate nebănuite măcar în privința propriei evaluări. Nu poate să fie o piedică reală nici faptul că această primă carte, numită VAG♦, este o traducere (după *Fuzzy Sets*, New Falcon Publications, U. S. A., 2000), și nici specializarea riguros tehnică a autorului. Profesor de informatică și calculatoare la Hunter College, afirmat cu o autoritate inauguratoare în domeniul logicii vagi (*fuzzy*), Constantin Virgil Negoită vine spre literatură cu o atitudine și implicit cu o serie de întrebări care pot răsturna multe din înțelesurile pe care, din inerție, credem că le stăpânim. Este vorba, pe de o parte, de înțelesuri privind identitatea literaturii înseși, aflată într-un proces de modificare continuă a granițelor – iar noi, cine știe dacă din păcate sau din fericire, nu recunoaștem deseori decât ceea ce se află în interiorul unor granițe normative, deja consacrate, lipsindu-ne perspectiva asupra fluidității fenomenului – și, pe de altă parte, este vorba de înțelesuri privind un mod de situare în lume, un mod cultural și chiar filozofic, care se edifică pe anumite principii ontologice și pe o anumită epistemă.

Or, Constantin Virgil Negoită, venind dintr-o cultură aflată să zică așa permanent la graniță, trăind cultural într-un moment în care iluzia specializărilor maxime explodează într-o nouă perspectivă integratoare, situându-se el însuși la granița unor domenii extrem de diferite între ele, propune fie și utopia unei noi integrități, într-o mișcare pe care am putea-o numi de restaurare. E aceasta o nouă față a modernității, fața ei contestatară ori reversul ei recuperator?! Sau, dimpotrivă, consecința situării într-un alt timp, numit postmodern, în care modernitatea și-a epuizat definitiv și irevocabil instrumentarul devenit simplă tehnică?! Greu de răspuns la o asemenea întrebare în condițiile în care, asemenea unei noi religii, pentru care aici-colo se luptă și se jertfesc întemeietorii ei, rămîne cumva marginală, apanajul parcă al câtorva iluminați, în vreme ce vectorul care acoperă opțiunile oficializate mizează încă totul pe rațiune, pe spiritul disociativ, pe iluzia progresului. Firește, Constantin Virgil Negoită se situează în categoria celor care, după revoluția franceză, au contestat cîștigurile iluminismului și pe ale raționalismului disociativ în general – și ce explozie a căpătat această mișcare după primul război mondial –, dar refuzînd cartezianismul, cu toate consecințele sale, el nu se situează, ca atîția alții, în zodia fatalismului (ce exemplar e din acest punct de vedere Baudrillard!), iar recuperarea pe care o propune nu capătă nicidecum violențele, fie și implicite, ale unei revanșe. Dimpotrivă. Perspectiva este senin luminoasă, contemplativă chiar – o undă de nostalgie rămîne însă, consecință poate a faptului că, printre oameni, orice teorie devine impură –, și ea mizează pe reintegrarea tainei, a infinitului, în lume, pe recuperarea unui sens total prin care ființa însăși să se poate salva. Cuvîntul pe care Constantin Virgil Negoită îl folosește pentru a defini această atitudine este *pullback* (e acesta chiar titlul unei cărți, cu subtitlul *a novel*, apărută în 1986), termen care implică „o dare înapoi către un nivel de observație mai înalt”, dar și „o abordare globală, care poate da legitimitate statutului noțiunii de posibil”. Ce este alienarea?! „O lipsă de *pullback*”, ne spune Constantin Virgil Negoită sau, în consonanță cu metafora lui Nichita Stănescu, imposibilitatea de a privi din punctul de vedere al lucrurilor. Iată, dacă vreți, ceva din miza unei cărți, care se situează la granița dintre literatură și știință – dar înțelegem aici prin știință doar un mod de a convinge că lumea își depășește obiectivitatea – o

aparență, numai –, că modelul kantian de a o cuprinde are încă resurse nebănuite de a proiecta înțelegerea pe o nouă treaptă, diferită nu gradual, ci fundamental.

Să revenim, însă, dincolo de această introducere, spunând: într-adevăr, o carte care nu e concepută în românește... – prilej de a-ți revizui fundamental părerea despre raporturile fine și de adâncime dintre limbă și literatură. Spun asta pentru că nu văd acum nici un impediment în a considera această scriere ca aparținând literaturii române, sau, mai exact, în a-l considera pe Constantin Virgil Negoită scriitor român. Ce-i drept, el se situează, și nu prin vreo vicleană inteligență, dincolo de orice restricție de acest fel, putând fi citit oriunde cu aceeași intensitate, chiar dacă trimiteri de tot felul par să facă problematica sa mai accesibilă cititorului român. Impresie falsă, ieșită din mantia unui narcisism care se simte extrem de bine atunci când, la tot pasul, întîlnește nume cu relevanță românească, de la Blaga sau Moșil la *Miorița* sau Noica, pentru a nu mai vorbi de... țara lui *Dracula*. În lista aceasta de nume care asigură nu numai o consonanță, ci chiar un câmp de tensiune, l-aș fi invocat, oricum, pe Nichita Stănescu, a cărui gnoseologie se structurează sub un titlu pe care nu-l putem ocoli nicidecum, *Logica ideilor vagi*. Impresie falsă, de asemenea, pentru că această țară a lui *Dracula*, cu tot trecutul ei concentrat enigmatic (enigmatic și semnificativ), este imaginea arhetipală a spațiului în care se manifestă organic logica *fuzzy*. Se poate, ce-i drept, ca structural, noi, românii, să fim ceva mai sensibili la construcțiile paradoxale care dezvoltă o înțelegere radical schimbată a lumii. Și, totuși, născută dintr-o sumă de interogații care nu sînt contextualizate decît de fervoarea cunoașterii și de propria-le febrilitate existențială, cartea aceasta refuză orgolios (...e un orgoliu al fragilității, născut chiar și din scepticism) astfel de sentimente. Un lucru e, însă, clar: invocînd într-o carte publicată în limba engleză, și nu într-o carte oarecare, cîteva puncte de reper ale culturii române făcînd-o fără nici un fel de tezism și fără nici un fel de pasiuni revanșard-etnocentrice, Constantin Virgil Negoită afirmă răspicat că vocația spirituală în sine este suficientă pentru a justifica o existență. Că existența în sine nu poate exista decît ca vocație spirituală.

Oricum, opera aceasta e traductibilă, nu-și face nici un titlu de glorie din rafinatele cizelări stilistice suficiente lor înșile, nu pune în fața scrisului o oglindă care să ducă la spectacole gratuite ale unei expresii, inter sau... intratextuale, îmbătate de sine – deși nimic nu e lăsat la voia întîmplării. Discursul friabil și alert, enunțurile tăiate parcă în stîncă, de o exactitate a ambiguității care proiectează totul într-o atmosferă borgesiană, finețea disocierilor care glisează între eseu, evocare, ficțiune, politică și fabulos la fel cum glisează între patetismul geometrizat al omului de știință și austeritatea care contemplă din umbră structurile peste care pulsează carnea istoriei, totul este consecința unei exacte cîntăriri care concentrează în sine o puternică miză cognitivă și, prin consecuție, o totală angajare ontologică. Ca foarte mulți scriitori care, o dată cu obiectul scrierii lor, și-au creat și mijloacele de comunicare, Constantin Virgil Negoită ar putea să spună că nu face literatură, tocmai pentru că acest cuvînt este prea des viciat de dominantele spiritului mimetic. Poate ca în *Post Modern Logic*, ultima-i carte abia apărută (New Falcon, Tempe, 2002), autorul să susțină chiar existența unei noi episteme integratoare care vede în literatură același ochi vizionar apt să treacă dincolo de clișeele de gîndire și de perspectiva orizontală, integrînd în demersul ei în același timp existența, intuiția și expresia.

Ce este, totuși, acest volum intitulat *VAG?! O sumă de fracturi narative, lineare și discontinue, marcate de o abstractă detașare și de o undă de scepticism luminos, care pledează toate, într-un fel care este și nu este angajat ideologic, pentru reinstituirea lumii cu sensul ei ortodox, abisal, dogmatic. În fond, memorialistică și eseu, istorie a creșterii și descreșterii unei idei și a unor fapte puse în slujba ei, deseori*

pamflet deghizat în haine geometrice, cartea aceasta e deopotrivă una despre trădarea care pare o formă de fidelitate și despre eliberarea spiritului printr-o retragere care-i permite să înainteze. O retragere care îmi evocă *punctul de vedere al lucrurilor* din poezia lui Nichita Stănescu. Citind-o, m-am gândit pentru o clipă la cartea lui Denis de Rougemont despre diavoli și, firește, la tot cortegiul de argumente prin care secolul trecut, și nu numai el, contestă experiența modernității. Nu neapărat a celei post-renascentiste (implicate din plin), ci, cu o sintagmă a altcuiva, a modernității... *ca mod de existență*. Reversul spiritului raționalist, retras în bastionul logicii clasice, este această logică *fuzzy*, pentru care aristotelismul se află în eroare, căci *toate lucrurile pot fi și A și non-A în același timp*. Și dacă *iadul* este *legea terțului exclus*, salvarea, *noua înviere*, vine dinspre cibernetică, ortodoxie și literatură, în măsura în care aici totul se poate manifesta drept *coincidentia oppositorum*. Ceea ce e mort e deopotrivă viu, ceea ce e text e deopotrivă existență, avantajele sînt în același timp dezavantaje, istoria se instituie simultan ca sens și ca neant, teroarea poate fi eliberatoare așa cum libertatea este un instrument al alienării... – am putea continua în acest sens dacă n-am simți astfel că ocolim miza reală a cărții. Pentru că noutatea poate că nu este nici măcar a acestei perspective (e invocat, de exemplu, Noica, pentru care închiderea e o deschiderea...), ci a fervorii care pune alături memorialistica, eseul, demonstrația, pagina de jurnal, pamfletul auster pentru a vedea în istorie, în prezent, în sine însuși *avatarurile răului maniheist și declinul* unei Europe care ar putea să-și redescopere cumva șansa. Și asta într-o construcție lăsată parcă la voia întâmplării, în care hazardul se dovedește a fi structurat muzical, în care fraza, adesea pulsînd de energie, are tensiunea unui arc gata să se elibereze, în care literatura pare a fi un mijloc care slujește într-o bătălie și tocmai prin aceasta ea poate deveni un scop în sine, chiar dincolo de gratuitate. În plus, noutatea este a argumentelor din zona științei – ce-i drept, o știință a nuanțelor –, argumente care au depășit zona speculațiilor pentru a revoluționat aspecte pragmatice, folosite acum nu pentru o trădare a raționalismului, ci pentru o invalidare a lui și pentru o resurrecție a existenței ca teritoriu al

În total, cartea unei experiențe intelectuale fascinante care adună în ea, ca într-un poem tulburător, melancolie, amărăciune, speranță, încredere, angajînd integralitatea și deopotrivă integritatea lumii. Indiscutabil, o carte provocatoare – firesc ar fi să stîrnească polemici, să nască energii –, o carte a timpului nostru care ne obligă la un gest de responsabilitate ontică cu mult înainte de a ne obliga la unul de revizuire literară. Dincolo de spațiul acesta ideatic – în care se condensează amprenta unui spirit de mare amplitudine –, fervoarea unei opere de ficțiune, în care un ritm care îți dă senzația situării dincolo de concret, deși totul implică concretul, și pagini cu totul memorabile te obligă să rămîi aplecat îndelung asupra unei fraze care-ți provoacă imperceptibile tulburări, schimbări de intensitate emoțională asemenea unor rupturi care te obligă să te redefinești.

Sînt toate acestea lucruri care ar trebui măcar să neliniștească mediul cultural românesc, pe acela literar în special, mediu în general mai inert și predispus către imitație. Am impresia că, în sfîrșit, o voce românească intră convingător într-o dezbatere de idei și pe terenul redefinirii literaturii, cu șanse mari de a fi un punct de reper, unul dintre acelea care cu greu ar putea fi ocolite. Va fi el perceput ca atare și în România?! Iată o întrebare care, trebuie să recunosc, are din start gradul ei de retorism. În ce mă privește, acest *roman algebric*, cum și-l numește autorul, m-ar însoți, probabil, de-ar fi să merg pe-o insulă pustie.

---

* Fragmentar, această cronică a apărut în „Ziua literară”,

* Traducere de Constantin Manea și Maria-Camelia Manea, Editura Paralela 45, 2003.
